

Okul Şarkılarının Müzik Öğretmeni Tarafından Piyano İle Eşliklenmesi

Piano Accompaniment of School Songs by Music Teachers

Selçuk Bilgin*, S.Cem Şaktanlı

ÖZET

Müzik Eğitiminin önemli bir boyutu olan şarkı öğretimi ile öğrencilerde/çocuklarda istendik davranış değişikliklerinin gerçekleşmesi onlara hem müzik kulağı açısından gelişiminde, emde müzik zevkinin gelişiminde önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Şarkı öğretiminde bir eşlik çalgısından yararlanmanın ise bu istendik davranış değişikliklerinin daha kolay ve çok amaçlı gerçekleşmesini sağlamaktadır. Şarkıyı öğreten kişinin (müzik öğretmeni) bir şarkıyı eşlikli öğretebilmesi için, eşlik çalgısı olarak kullanacağı çalgının eğitimi ve nasıl bir eşlik yapması gereğinin alt yapısı lisans öğretimi boyunca verilmektedir. Bu çalışmada basit ezgili küçük şarkılara piyanoda I-IV-V gibi temel ana dereceler ile III-VI gibi yan derecelerle basit akor bağlantıları kullanılarak bir şarkıya farklı biçimlerde eşlikler yapılabileceği araştırılmış ve bunlar örneklendirilmiştir

Anahtar Kelimeler: Şarkı Öğretimi, Piyano, Armoni, Eşlik

ABSTRACT

With song teaching, one of the most important aspects of music education, not only the students' positive musical behavioral change is ensured, but also their music appreciation and musical hearing can be developed efficiently. Incorporating an accompaniment instrument in song teaching can also help to develop these positive musical behavioral changes more easily and more multifunctional ways. Music teacher candidates obtain necessary technical and musical skills in how to use an instrument in song teaching through some undergraduate courses they take. In this study, some examples are given to accompany school songs with piano through basic primary and secondary chords.

Keywords: Song Teaching, Piano, Harmony, Accompaniment

1. Giriş

Müzik eğitimi daha anne karnındayken başlar. Bebek anne karnındayken dışarıdaki sesleri duyar ve tepki verir. Sadece dışarıdan gelen değil annenin kalp atışlarını duyan bebekte ritim duygusu gelişmeye başlamaktadır diyebiliriz. Daha sonra bebeğin çocuk oluncaya kadar geçen süreçte, yani ilköğretim çağına kadar çevresinde dinlenen, söylenen, çalınan müzikle programsız/çevresel müzik eğitimi aldığı söylenebilir. Türkiye'de her çocuk ilköğretim birinci sınıftan itibaren programlı/planlı müzik eğitimine başlar.

İlköğretim sekiz yıllık Müzik Dersi Öğretim Programı, "Dinleme - Söyleme - Çalma", "Müziksel Algı ve Bilgilenme", "Müzik Kültürü" ve "Müzikte Yaratıcılık" adı altında dört temel öğrenme alanı üzerine oturtulmuştur[1]. Bu alanlardan söyleme alanına ilişkin olarak Bilgin [2] "Okul şarkılarının öğretimi ile öğrencilerin seslerini ve müziksel işitme yeteneklerini eğitmek, müzik yapma becerilerini artırıp geliştirmek ve giderek müziksel gelişmelerini sağlamak mümkündür" diyerek şarkı öğretimi yoluyla müzik eğitiminin birçok boyutunun gerçekleştirilebileceğine vurgu yapmıştır.

* Selçuk Bilgin, Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Böl.Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara, sbilgin@gazi.edu.tr

** S.Cem Şaktanlı, Yrd.Dr.Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Böl.Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, Burdur, saktanli@mehmetakif.edu.tr

Süer [3] “Şarkı öğretimi ile öğrencilerin seslerini, müziksel işitme yeteneklerini eğitmek, müzik yapma becerilerini arttırıp geliştirmek ve giderek müziksel gelişimlerini sağlamak amaçlanır” biçimindeki saptamasıyla şarkı öğretiminin önemine, Sun, Seyrek [4] “Çocuk şarkı söylerken şarkının sözlerini öğrenir, sözcük dağarı genişler, Sözler doğru söylemeye özendirildiğinde, sözcüklerin sözlerini doğru söylemeyi (diksiyon) öğrenmiş olur, Prozdisi doğru şarkılar ile sözcüğün tartımını ve vurgusunu doğru biçimde öğrenir, Dil çevikliği kazanır, akıcı bir konuşma becerisi elde eder” doğru seçilmiş şarkılarla, doğru şarkı öğretiminin kazanımlarına dikkati çekmişlerdir. Salcedo ise çekingen öğrencilerin şarkılardan destek alarak, üzerlerindeki baskıyı azalttıklarını vurgulamaktadır [5]. Töreyn “Şarkı söyleme eğitimini ilköğretim öncesi eğitimden yüksek öğretim ve daha ileri eğitim düzeyindeki bireylere kadar seçtikleri şarkıyı tür ve yapı özelliklerine göre doğru, etkili ve güzel şarkı söylemeyi sağlayan davranışların kazandırıldığı özellikle genel müzik eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilen bir özel alan eğitimidir” [6] biçiminde tanımlamaktadır.

Şarkı öğretiminin öğretim boyutlarından bir tanesi de eşlikle desteklenmesidir. Şarkıların bir çalgı ile eşlikli öğretilmesi/söylenmesi hem öğrencinin şarkıyı doğru ezgiden söylemesini kolaylaştırır, hem de işitme yeteneğinin gelişmesine yardımcı olur. Özellikle çok sesli eşlikler öğrencilerde çok seslilik kavramının gelişmesine yardımcı olur ve çok sesli duymaya alıştıırır. Müzik öğretmenin müzik dersinde etkili olabilmesi, bir ya da birkaç çalgıyı yeterince iyi çalabilmesine bağlıdır. Bir çalgının derste iyi kullanılmasının etkinliği tartışılmaz durumdadır.

Müzik öğretmenleri çalgılarını sınıfta solfej eğitimine yardımcı araç, dinleti yaparken ve şarkılara eşlik ederken de beğeni eğitiminin gereği olan bir araç olarak kullanırlar. Bu durumda müzik eğitiminde kullanılan çalgıların, müzik eğitiminde öğretici ve estetik amaçlara göre işlevlerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Yönetken'e göre, sabit perdeli olması, ses sınırlarının genişliği, armonik-polifonik karaktere sahip ve armonik eşlik çalgısı olması, her çeşit çok sesli eser in indirgemesinin icra edilebilirliği, koral ve orkestral eserlerin çalınabilirliği, eser analizine elverişli olması bakımından piyano, müzik eğitiminde, müzik öğretmenin kullanacağı temel çalgıların başında gelmektedir.

Piyano müzik eğitimi veren ve müzik öğretmeni yetiştiren tüm kurumların önemli eğitim alanlarından bir tanesidir. Özellikle müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda piyano eğitimi lisans programı boyunca sürdürülmektedir. Bu da eşlik çalgısı olarak piyanonun kullanımına öğretmenler açısından önemli kolaylıklar getirmektedir.

Piyano ile yapılan eşliklerde, müzik öğretmenleri öğrencilerle beraber müzik yapmak, onları aynı tempo ve ton içinde tutmak yanında, şarkıyı söylerken öğrencilerin piyanoyu dinlemelerini sağlayarak onlara çok seslilik duygusunu da kazandırmış olurlar. [7]

Piyanoya hakim olan ve çaldığı eserlerin en ufak teferruatına kadar ilgilenen bir müzik öğretmenin, mesleğinde piyanodan etkili bir şekilde yararlanması “Armoni” konusunda da yeterince bilgiye sahip olmasını gerektirmektedir.

Piyano ile oldukça yoğun yazılmış eserler ve birbiri üzerine bindirilmiş iki melodiden oluşan (Konturpuantal) eserlerde çalındığı gibi, bemol ve diyezlerle dolu aynı zamanda hepsi birden tınlayan ve birbirini takip eden akorlarda çalınır.

Bütün bunlar piyano ile çalınacak eserleri okumanın ve iyi ifade etmenin kolay olmadığını ve bunun için zihnen bir değerlendirme yapılması gerektiğini ve bestecinin amacına bu suretle ulaşabileceğini ortaya koyar.

Müzik öğretmenleri, seviyesine uygun eserleri iyi çalabilmesi ve ifade edebilmesinin yanında, müzik öğretmenliğinde “Armoni” bilgisinden okul şarkılarını armonik olarak analiz etmede ve piyano eşliği oluşturmada yararlanırlar.

Müzik öğretmeni solfej öğrenmekle müziğin lisanına sahip olup, piyano ile de sanatla arkadaşlık edinir. Armoni ile ise müziği en ince ayrıntılarına kadar iyice öğrenir.

Bilindiği gibi müzik öğretmenleri müzik eğitiminde kullandıkları şarkıların seçiminde “Müzik Ders Kitabı, Yardımcı Ders Kitapları ve Diğer Kaynak Kitaplardan” yararlanmaktadırlar. Müzik öğretmenlerinin müzik eğitiminde yararlandıkları bu kaynak kitaplarda, tek sesli ve çok sesli şarkılar yer almakla birlikte, eşlikli şarkılara hiç yer verilmemiş olup müzik öğretmenlerinin müzik dersinde kullandıkları şarkılara eşlik etmesi, müzik öğretmenin kuramsal bilgi, klavye/piyano çalma becerisi ve uygulamadaki yeteneği ile sınırlıdır.

Eğitsel amaçla bestelenmiş ya da okul müziği özellikleri taşıyan teksesli, çoksesli, eşlikli ve eşiksiz şarkıları okul şarkıları olarak tanımlamış ve bu şarkıların oldukça geniş kapsamlı, değişik özellikteki parçalardan oluştuğunu belirtmiştik. Oldukça geniş kapsamlı ve değişik özellikteki bu şarkılar, ezgi, armoni, form ve öteki müzikal öğeler açısından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, Eğitim Fakültelerine bağlı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim dallarının müzik alanına yönelik diğer derslerin yanısıra "Armoni - Konturpuan - Eşlikleme" ile "Piyano" eğitiminde kazandırılan bilgi ve beceriler ile mezun müzik öğretmeninin, her eseri, ezgi, armoni, form ve öteki müzikal öğeler açısından inceleyebilecek, yazılı, sözlü olarak çözümleyebilecek bilgi ve becerilere sahip olması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Müzik öğretmenin bir şarkıya piyano eşliği yazabilmesi için, ezgi ve eşlik partisi arasındaki ritmik-armonik vb. ilişkiler açısından inceleyebilmesi, ele alınan ezginin armonik ve ezgisel çözümlemesini yapabilmesi, eşlik partisindeki akorların birbirine bağlanışlarını, ezginin ritmik yapısına ve üslubuna uygun eşlik figürlerini arayıp bulabilmesi, ezgi ile eşlik partisinin organik ve estetik bütünlük taşımasına dikkat edebilmesi gerekmektedir.

2.Yöntem

Araştırmanın yöntemi betimsel tarama modelinden oluşmaktadır. Bu model;

2.1- Mevcut durumla ilgili olarak, olayların konuların, kurumların ve problemlerin durumu nedir? işe hangi noktadan başlanabilir, koşullar nedir, davranışlar nedir?

2.2- Hedefle ilgili olarak, amaç nedir, istekler neler olabilir, gereksinimler nedir, hangi olanaklar daha uygundur ya da en iyi uygulamayı temsil eder

2.3- Amaca nasıl ulaşılabilir, aynı durumda olan başkaları neler yapmışlar, bu konuda uzmanlar neler söylüyor.

gibi üç grupta özetlenen bu sorularla ilgili bilgilerin toplanması yollarını ortaya koymaktadır.

3.Bulgular ve Yorum

Bir şarkıya eşlik çalışmaları; müziksel işitme yeteneği, müzikal çözümleme, armoni-kontrapunkt, eşlik yazımı bilgilerine ve bu amaçla yazılmış uygun örneklerin yeterince incelenip tüketilmesi ile yakından ilişkilidir.

Armoni ve ezginin uyumlu ve seri şekilde bir araya getirilmesi, piyano ve değişik çalgılar ile şarkılara eşlik edilmesi müzik öğretmenin bilgi becerilerini uygulamaya anında aktarmalarını gerektirmektedir. [8]

Müzik öğretmenlerinin bir şarkıya I (Tonik), IV (Subdominat), V (Dominant), hatta I (Tonik),V (Dominant) gibi esas uygulamalar olduğu gibi, bilgi ve beceri düzeylerine göre yan dereceler ve ara dominantlar kullanarak eşlik etmeleri mümkündür. Aşağıda her müzik öğretmenin piyano ile bir şarkıya basitten zora doğru yapabileceği eşlik örnekleri sunulmuştur.

3.1.

Kırlara Doğru
Müzik Ziya AYDINTAN

3.1'de görüldüğü gibi, seçilen şarkıya I-IV-V gibi temel derecelerin yanında III ve VI yan derecelerde temel durumda sadece birlik değerler kullanılarak eşlik edilebilir.

3.2

Kırlara Doğru
Müzik Ziya AYDINTAN

3.2'de I-IV-V. Dereceler ile III ve VI. Dereceler ikilik nota değerleri kullanılarak ve akor bağlantılarında kurallara uyularak yapıldığı görülmektedir. Bu eşlikte sol elde (bas) eksen seslere hareket verilmiştir.

3.3

Kırlara Doğru

Müzik Ziya AYDINTAN

3.3' de görüldüğü gibi belirlenen akorların sesleri sağ ve sol ele dağıtılarak bir eşlik modeli oluşturulabilir

3.4

Kırlara Doğru

Müzik Ziya AYDINTAN

3.4'de görüldüğü gibi Müzik öğretmenlerinin bilgi ve beceri düzeylerine göre şarkıya farklı şekillerde eşlik geliştirmeleri mümkündür.

4.SONUÇ

Eğitim fakülteleri Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında lisans eğitimleri süresince Piyano dersi alan ve almış olan müzik öğretmenleri, piyano derslerinde kazandıkları beceriler ile armoni derslerinde öğrendikleri basit akor bağlantılarını kullanarak bir şarkıya değişik yollarla eşlik yapabilirler.

Bu bağlamda I-III-IV ve V. dereceleri kullanarak birlik nota değerleri ile bir şarkıya eşlik yapılabilir. Yine I-III-IV ve V. dereceleri kullanarak ikilik nota değerleri ile ve sol elde oktav atlamalar kullanarak aynı şarkıya eşlik yazıp çalabilirler. Dereceleri değiştirmeden I-III-IV ve V. dereceleri kullanılarak dörtlük nota değerleri ile basit eşlikler yazıp, şarkı öğretiminde kullanabilirler.

KAYNAKÇA

1. (İSİMSİZ) MEB İlköğretim Okulları Müzik Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 7 (2006) <http://iogm.meb.gov.tr/files/cizelge.pdf> adresinden 19 Şubat 2007 tarihinde alınmıştır.
2. Bilgin,S. Eğitim Müziğinde Prozodi, SDÜ Yayınevi, 1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu (7-10 Nisan 2004), 286 (2004) Isparta
3. Süer, R. "İlkokullarda Müzik Eğitimi." G.S.E. Ankara: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi 33 (1987).
4. Salcedo,C.S. "The Effects Of Songs In The Foreign Language classroom On Text Recall And Involuntary Mental Rehearsal" Graduate Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College. Yayınlanmamış Doktora Tezi 75(2002). (Çev. S.Cem ŞAKTANLI)
5. [5] Sun, M., Seyrek, H. "Okul Öncesi Eğitiminde Müzik". İzmir: MEY Müzik Eserleri Yayınları. 32 (2002)
6. Töreyn, A.M. "Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi" Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi. 14 (1998)
7. Zuckmayer, E., Çangal, N., Atalay, A. "Müzik Teorisi", Yayıncı Açık Yüksek Öğretim Dairesi Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü Ankara, 11,13 (1976)
8. Brings, A., Burkhart, C., Kamien, R., Kraft, L., Pershing, D. "A New Approach to KEYBOARD Harmony"__ Norton and Company .Inc. New York ,40,41 (1979)